

„Skutečným účelem welfare state je naučit lidi, jak si počínat bez něho.“

Sociální politika je politikou, která se primárně orientuje k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji jeho osobnosti a kvality života. Sociální politika je především o solidaritě a zejména o solidaritě by měla být dle mého přesvědčení i v následujících letech. Nepleťme si však solidaritu se záchrannou sociální sítí, jež je pouze jedním z nástrojů sociální politiky. Přítomnost stvořila člověka nové doby: osobní štěstí jsme postavili nad veškeré počínání v rámci společenství. Politiku zářné budoucnosti vystřídal konzum jako příslib přítomnosti prožívané s euforickým nadšením, charakterizovaný okamžitou spotřebou, zálibou v cestování, rozptýlením a zábavou a neodříkáním si ničeho. Stěžejním problémem naší doby je relativizace absolutně všeho. V televizi pláčeme kvůli ztracenému štěněti a mezitím náš soused žije na pokraji životního minima. Nasloucháme populistům, protože se bojíme terorismu, ale bojíme se pomoci obětem. Už dnes přestávají fungovat donedávna základní nástroje sociálního státu, (například systémy pojištění). U lidí se projevuje tendence spoléhat na stát, ačkoliv nejsou ochotni stát podporovat. Dlouhodobost není problémem, je úspěchem, problémem není stárnutí, ale to, že je málo dětí. Evropu bráníme před muslimy a oháníme se našimi hodnotami. Víme, že hodnoty jsou potřebné, ale pro jejich relativizaci už ani nevíme, které hodnoty to vlastně jsou. Na piedestal stavíme spokojenost, pohodlí a zábavu. Svět konzumu se dennodenně promítá do našich životů a proměňuje náš vztah k věcem i k ostatním lidem. Samoobslužný systém, honza za potěšením a prožitkem, prospěchářská vypočítavost a povrchnost prostupuje celou společností, duchovní oblast nevyjímaje. Systémy, které sloužily k socializaci, nyní ztrácí svůj vliv, významné ideologie přestávají být nosnými pilíři, historicky významné záměry přestaly oslovovat a podněcovat k jednání. Sociální sféra se stala pouhým rozšířením soukromé sféry – nastává éra prázdnoty, která však v sobě nemá nic tragického ani apokalyptického. Jaká bude rozumná míra veřejné solidarity v roce 2050? Jaký bude svět zítřka? Z jakého důvodu je pro mě demografický vývoj naprosto zásadním ukazatelem toho, jak by měla vypadat politika v roce 2050?

Nejprve je třeba seznámit se se skladbou občanů, pro které bude koncipována sociální politika zítřka:

Dojde ke snížení plodnosti u nejmladší věkové skupiny a k plynulému růstu úhrnné plodnosti na 1,56 dítěte na jednu ženu (s průměrným věkem matky skoro 31 let). Česko s největší pravděpodobností čeká populační úbytek, přičemž odborníci očekávají růst střední délky života na 83 let u mužů a 88 let u žen. Počet osob ve věku 15-64 let se sníží z šesti na pět milionů. K největším změnám však dojde bezesporu v seniorské kategorii 65 a více let. Absolutně se může počet osob ve věku 65 a více let do roku 2057, kdy by měl kulminovat, téměř zdvojnásobit ze současných 1,7 mil. na 3,2 mil. Relativní zastoupení seniorů v populaci se zvýší z dnešní jedné šestiny až na jednu třetinu. Index stáří v budoucnu navíc výrazně poroste ze současných 113 seniorů připadajících na 100 dětí. Vrcholem trendu bude 277 seniorů na 100 dětí k 1. 1. 2063. Za předpokladu, že trend dalšího vývoje až do roku 2050 se nebude lišit od trendu vývoje v letech 2009 – 2015 lze předpokládat, že v roce 2050 bude celkový počet obyvatel 65+ téměř 4 000 000, což je více než 200% nárůst.

Stát do roku 2050 by měl přenést zodpovědnost na komunity. Výhledovým a zcela nejdůležitějším cílem je podpora místní soudržnosti a místní solidarity, kteréhožto stavu lze dosáhnout jednak podporou komunit a jednak podporou komunitní sociální práce. Stát v mé vizi hraje roli garanta, který ručí za sociální politiku a formalizuje předpisy. Evropská Unie by měla mít stejné (ani větší, ani menší) pole působnosti, než je tomu doposud.

V roce 2050 se budeme potýkat s velkou změnou věkového složení společnosti, které přinese zvýšené hospodářské zatížení a nárůst závislého obyvatelstva na sociálním systému. Společnost již teď musí reagovat na stárnutí populace a také na nárůst výdajů na sociální služby a zdravotní služby (kupříkladu civilizační choroby, jako cukrovka nebo rakovina dostávají v následujících letech o mnoho větší význam...) zejména pak tedy v oblasti dlouhodobé péče. Úpravy systému financování sociálních služeb jsou nezbytné, cílem by mělo být také nalezení dodatečných zdrojů financování umožňujících zajištění udržitelnosti systému v dlouhodobém horizontu. Musí dojít k vícepilířovému uspořádání sociálního zabezpečení. Do roku 2050 je nutné vypracovat důchodovou reformu. Měli bychom zavést financování sociálních služeb jako služeb obecného hospodářského

zájmu coby pojmu evropského práva. Stát musí investovat do vícegeneračního bydlení, nestavět separované služby. Je nezbytně nutné, aby stát pouze nedotoval sociální služby, ale především vytvářel podmínky pro samofinancování – například podporou sociálního bydlení anebo nedávat lidem dávky za to, že jsou handicapovaní, ale dát jim příležitost být užitečnými, skutečně zvýhodnit jejich užitečnou činnost. Zaveďme do systému prvky soutěžení a to nejen kvůli dalšímu ztransparentnění celého procesu výběru poskytovatelů sociálních služeb, ale i kvůli podpoře zdravé konkurence, která povede ke zvýšení kvality poskytování. Stát nemá investovat peníze například do školení o integraci, ale do prožití zkušenosti obyčejného kontaktu s handicapovaným člověkem. Nezmění se jen nárůst klientů sociálních služeb, ale dojde i ke změně struktury klientů (vyššího stupně závislosti, což se rovná potřebě náročnější, vysoce kvalifikované péče). V současné době se podíl zájmu o sociální služby pohybuje kolem cca 200% ke kapacitě zařízení tj. na dvojnásobku. Je třeba navýšit kapacity veškerých pobytových služeb, nicméně největší výzvou dle mého názoru je potřeba navýšit kapacity terénních a ambulantních sociálních služeb, o kterých se dá už teď prohlásit, že stojí společnost méně peněz a jsou prospěšnější. Jako jeden příklad z mnoha uvádím podporu mobilních hospiců. Je nezbytně nutné ukotvit právně problematiku mobilních hospiců a soustavně pracovat na tom, aby mobilní hospice financovaly zdravotní pojišťovny.

S problematikou dlouhověkosti se nepojí jen sociální služby, úzce s tímto tématem souvisí vzdělání. Je jasné, že negramotnost a nevzdělanost je zdrojem chudoby. Ideálním stavem je to, aby co nejvíce lidí mělo práci a tak by bylo co nejméně lidí závislých na státních dávkách. Proto je nezbytné investovat co nejvíce peněz do vzdělávání při zachování principu rovnosti a nediskriminace. Realizace kurikulární reformy, rekvalifikační kurzy, zvýšení informační vzdělanosti, dostupnost a sjednocení vzdělání i v rámci EU a programy celoživotního vzdělávání musí být nezbytnou součástí politiky státu. Stát musí podporovat daňovými výhodami zaměstnavatele handicapovaných spoluobčanů – dokonalým stavem je plná integrita všech občanů ve společnosti, je třeba masivní podpora sociálního podnikání. Je potřebná reforma soustavy sociálních nástrojů tak, aby motivovaly k prodloužení produktivního života a podporovaly život v přirozeném sociálním prostředí, a to nejen sociální rehabilitací, ale i motivací k návratům. Rozšířením sociální solidarity o společenskou podporu rozvoje lidského potenciálu a zvýšení schopností lidí řešit své životní problémy vlastními silami se postupně mění předmět sociální politiky. K péči a pomoci přibývá motivace ke zvýšení odpovědnosti za vlastní budoucnost a budoucnost své rodiny využíváním jiných nástrojů než jen těch, které dosud nabízelo sociální zabezpečení či sociální péče.

Nejdůležitějším tématem však není dlouhověkost, vzdělání či zdravotnictví. Co mně osobně jako mladému člověku dělá největší starost, je rodinná politika. Stát musí začít intenzivně podporovat rodiny s dětmi. Stát musí podporovat daňovými úlevami rodiny s dětmi, motivovat ženy k tomu, aby měly děti, z rodinné politiky se na domácí scéně musí stát prioritou číslo jedna. Nechtě jsou nám skandinávské země příkladem, jak nemá vypadat rodinná politika sociálního státu. Nezávislost nás mnohdy zbavuje schopnosti socializace. Není bezpodmínečně nutné investovat jen do podpory rodin s malými dětmi, ale do rodin všeobecně. Dítě není a ani nemůže být luxusem, ale tou nejdůležitější investicí. Investice do dětí je důležitější než odvádění daní. Postarat se o nemocné rodiče musí být výhodnější, než je dát do ústavu.

Řím zanikl na svou dekadenci. Římští autoři podali svědectví o duchovní prázdnosti římských vládnoucích vrstev, o frustraci a pocitech strachu i odcizení občanů a jiných obyvatel impéria. Zanikl na neschopnost ubránit se rozkladu zevnitř. Sociální napětí tlumili neúčinnými a často příliš štědrými sociálními opatřeními spojenými s neúměrnými daněmi majetným. Zároveň sílila potřeba v něco věřit, sounáležitosti s druhými. Řekové nám odkázali demokratický ideál společenského uspořádání spočívající na přesvědčení, že společné dobro vzniká aktivní účastí na životě obce.

Pracujme na sounáležitosti a aktivně se podílejme na politice, protože jedině tak vytvoříme svět, ve kterém budou chtít žít nejen naše děti ale i naše vnoučata. Lidé nemohou sloužit systému, ale systém musí sloužit lidem. Ale ne pseudohumanistickým ideám, kdy je člověk bohem, nýbrž tomu, kdy je člověk součástí řádu, který má smysl, protože se vztahuje k něčemu, co nás přesahuje.